

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI

SAMARQAND DAVLAT UNIVERSITETI

Ro'yxatga olindi
№ 987
2019 yil « »

SAMARQAND VILOYATI GEOGRAFIYASI
FANINING ISHCHI O'QUV
DASTURI
(Tanlov fan)

Bilim sohasi:	100000 – Gumanitar soha
Ta'lim sohasi:	140000 – Tabiiy fanlar
Ta'lim yo'nalishi:	5140600 – Geografiya

Ma'ruza:	16 soat
Amaliy mashg'ulot:	20 soat
Mustaqil ta'lim:	20 soat

Samarqand- 2019

Fanning ishchi o'quv dasturi, namunaviy o'quv reja va o'quv dasturiga muvofiq ishlab chiqildi.

Tuzuvchi:

Badalov O'.B. -SamDU Ijtimoiy-iqtisodiy geografiya kafedrasida assistenti.

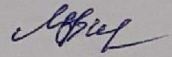
Taqrizchilar:

Usmonov M.R. – SamDU Ijtimoiy-iqtisodiy geografiya kafedrasida dotsenti, g.f.n.

Qodirov M.A. – SamDU Ijtimoiy-iqtisodiy geografiya kafedrasida dotsenti, g.f.n.

Fanning ishchi o'quv dasturi Ijtimoiy-iqtisodiy geografiya kafedrasining 2019 yil __
dagi №__ son yig'ilishida muhokamadan o'tgan va fakultet kengashiga muhokama
qilish uchun tavsiya etilgan.

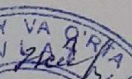
Kafedra mudiri:

dots. Qodirov M.A.

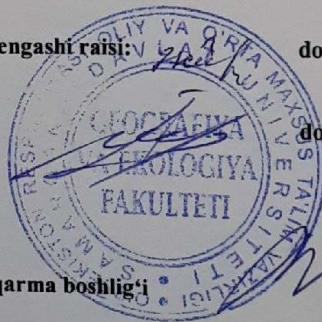
Fanning ishchi o'quv dasturi Geografiya va ekologiya fakulteti kengashida muhokama
etilgan va foydalanishga tavsiya qilingan (2019 yil __ avgustdagi №__-sonli bayonnoma)

Fakultet uslubiy kengashi raisi:

dots. T.J. Jumaboev

Fakultet dekani

dots. L.Z.Ibragimov

Kelishildi:

O'quv uslubiy boshqarma boshlig'i

dots.B.Aliqulov

Kirish

O'quv fanining maqsadi va vazifalari

Fanni o'qitishdan maqsad - talabalarda umumgeografik qonuniyatlar asosida tabiatda sodir bo'ladigan hodisalarning tub mohiyatiga etish, talabalarga inson geografiyaning ilmiy-nazariy, metodologik va amaliy asoslarini tushintirish va o'rgatish, ushbu fanga oid hududiy qonuniyatlarni, hodisa va voqealarning sabab oqibatini aniqlash, baholash va ularni bashorat qilish haqida bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirishdan iborat.

Fanning vazifalari - fanning asosini tashkil etuvchi bosh tushunchalarning mohiyatini ochib berish, fanning tadqiqot uslubiyoti, uslublari va asosiy tamoyillari hamda ishlab chiqarish kuchlarini joylashtirishning hududiy qonuniyatlarini o'rganish, fanning o'rganish ob'ekti bo'lgan hududiy ijtimoiy-iqtisodiy majmualarining vujudga kelishi, rivojlanishi, joylashish qonuniyatlari, o'ziga xos xususiyatlarini ilmiy asosda tahlil qilish, izohlab berish, voqea va hodisalarni tarixan o'zgarishda, kompleks holda o'zaro aloqadorlikda qarash, turli mintaqa va hududlarning tabiiy sharoiti va tabiiy resurslariga iqtisodiy-geografik baho berish, prognoz qilish malakalariga ega bo'lishdan iborat.

Fan bo'yicha bilim, malaka va ko'nikmaga qo'yiladigan talablar

“Samarqand viloyati geografiyasi” o'quv fanini o'zlashtirish jarayonida amalga oshiriladigan masalalar doirasida talaba:

- Samarqand viloyati geografiyasining fanlar tizimida tutgan o'rni, ilmiy tadqiqot ob'ekti va predmeti; Samarqand viloyati, ya'ni keng ma'noda uning tabiiy, iqtisodiy va ijtimoiy geografiyaning zamonaviy tuzilishi, shakllanishi va rivojlanish xususiyatlari; asosiy tushunchalari, g'oya va nazariyalari; hududiy ijtimoiy-iqtisodiy tizimlar va ularning elementlari; fanning ilmiy va amaliy ahamiyati haqida *tasavvurga ega bo'lishi kerak*;

- iqtisodiy geografik kartalarni; hududlarning tabiiy-resurs, demografik, ishlab chiqarish salohiyati ko'rsatkichlarini; iqtisodiy rayonlashtirish prinsiplarini; hududiy mehnat taqsimotini, iqtisodiy geografik o'rinni, iqtisodiy rayonlashtirishni hamda hududiy ishlab chiqarish majmualarini; iqtisodiy geografik jarayonni o'rganishda geografik-taqqoslash, tarixiy va adabiyotlar bilan ishlash usullari hamda zamonaviy geografik axborot tizimlarini, geografik tuzilmalar bilan geografik jarayonlar o'rtasidagi tafovutlarni *bilishi va undan foydalana olishi kerak*;

- Samarqand viloyati geografiyasida tadqiqotlarni tashkil etish, bajarish va yakunlash; statistik manbalar bilan ishlash va ularni tahlil qilish; rayonlar va shaharlarning iqtisodiy geografik o'rnini baholash; mintaqalar va mamlaktlarning tabiiy-resurs, demografik, ishlab chiqarish salohiyatini kompleks baholash va prognozlash *ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak*.

Fanning o'quv rejadagi boshqa fanlar bilan o'zaro bog'liqligi

Samarqand viloyati geografiyasi fani umumkasbiy fan sifatida 7 - semestrda o'qitiladi. Dasturni amalga oshirish o'quv rejasida rejalashtirilgan matematik va tabiiy-ilmiy (oliy matematika, informatika, statistika), shuningdek umumkasbiy fanlaridan etarli bilim va ko'nikmalarga ega bo'lish bilan bir qatorda, talabalarni inson geografiyasi fanining shakllanishi, tamoyillari, tarmoqlari va umumiy mohiyatini o'rganish maqsadida rejalashtirilgan.

Fanning ishlab chiqarishdagi o'rni

Ushbu fan yuqori malakali geograflar tayyorlashda va ularni ilmiy-tadqiqot institutlariga, oliy, o'rta maxsus, umumta'lim tizimi muassasalariga, ishlab chiqarish va boshqaruv tashkilotlariga mutaxassis qilib etkazib berishda zarur bo'lgan bilimlar beradi. U asosiy mutaxassislik fani hisoblanib, malakali geograflar tayyorlash tizimining ajralmas bo'g'inidir.

Fanni o‘qitishda zamonaviy axborot va pedagogik texnologiyalar

Talabalarning “Samarqand viloyati geografiyasi” fanini o‘zlashtirishlari uchun o‘qitishning ilg‘or va zamonaviy usullaridan foydalanish, yangi informatsion-pedagogik texnologiyalarni tadbiq qilish muhim ahamiyatga egadir. Fanni o‘zlashtirishda darslik, o‘quv va uslubiy qo‘llanmalar, ma’ruza matnlari, tarqatma materiallar, elektron materiallar, kartografik va statistik ma’lumotlardan foydalaniladi. Ma’ruza va amaliy darslarda mos ravishdagi ilg‘or pedagogik texnologiyalardan foydalaniladi.

Shaxsga yo‘naltirilgan ta’lim. Bu ta’lim o‘z mohiyatiga ko‘ra ta’lim jarayonining barcha ishtirokchilarini to‘laqonli rivojlanishlarini ko‘zda tutadi. Bu esa ta’limni loyihalashtirilayotganda, albatta, ma’lum bir ta’lim oluvchining shaxsini emas, avvalo, kelgusidagi mutaxassislik faoliyati bilan bog‘liq o‘qish maqsadlaridan kelib chiqqan holda yondoshilishni nazarda tutadi.

Tizimli yondoshuv. Ta’lim texnologiyasi tizimning barcha belgilarini o‘zida mujassam etmog‘i lozim: jarayonning mantiqiyligi, uning barcha bo‘g‘inlarini o‘zaro bog‘langanligi, yaxlitligi.

Faoliyatga yo‘naltirilgan yondoshuv. Shaxsning jarayonli sifatlarini shakllantirishga, ta’lim oluvchining faoliyatni aktivlashtirish va intensivlashtirish, o‘quv jarayonida uning barcha qobiliyati va imkoniyatlari, tashabbuskorligini ochishga yo‘naltirilgan ta’limni ifodalaydi.

Dialogik yondoshuv. Bu yondoshuv o‘quv munosabatlarini yaratish zaruriyatini bildiradi. Uning natijasida shaxsning o‘z-o‘zini faollashtirishi va o‘z-o‘zini ko‘rsata olishi kabi ijodiy faoliyati kuchayadi.

Hamkorlikdagi ta’limni tashkil etish. Demokratik, tenglik, ta’lim beruvchi va ta’lim oluvchi faoliyat mazmunini shakllantirishda va erishilgan natijalarni baholashda birgalikda ishlashni joriy etishga e’tiborni qaratish zarurligini bildiradi.

Muammoli ta’lim. Ta’lim mazmunini muammoli tarzda taqdim qilish orqali ta’lim oluvchi faoliyatini aktivlashtirish usullaridan biri. Bunda ilmiy bilimni ob’ektiv qarama-qarshiligi va uni hal etish usullarini, dialektik mushohadani shakllantirish va rivojlantirishni, amaliy faoliyatga ularni ijodiy tarzda qo‘llashni mustaqil ijodiy faoliyati ta’minlanadi. Axborotni taqdim qilishning zamonaviy vositalari va usullarini qo‘llash - yangi kompyuter va axborot texnologiyalarini o‘quv jarayoniga qo‘llash.

O‘qitishning usullari va texnikasi. Ma’ruza (kirish, mavzuga oid, vizuallashtirish), muammoli ta’lim, keys-stadi, pinbord, paradoks va loyihalash usullari, amaliy ishlar.

O‘qitishni tashkil etish shakllari: dialog, polilog, muloqot hamkorlik va o‘zaro o‘rganishga asoslangan frontal, kollektiv va guruh.

O‘qitish vositalari: o‘qitishning an’anaviy shakllari (darslik, ma’ruza matni) bilan bir qatorda – kompyuter va axborot texnologiyalari.

Kommunikasiya usullari: tinglovchilar bilan operativ teskari aloqaga asoslangan bevosita o‘zaro munosabatlar.

Teskari aloqa usullari va vositalari: kuzatish, blits-so‘rov, oraliq va joriy va yakunlovchi nazorat natijalarini tahlili asosida o‘qitish diagnostikasi.

Boshqarish usullari va vositalari: o‘quv mashg‘uloti bosqichlarini belgilab beruvchi texnologik karta ko‘rinishidagi o‘quv mashg‘ulotlarini rejalashtirish, qo‘yilgan maqsadga erishishda o‘qituvchi va tinglovchining birgalikdagi harakati, nafaqat auditoriya mashg‘ulotlari, balki auditoriyadan tashqari mustaqil ishlarning nazorati.

Monitoring va baholash: o‘quv mashg‘ulotida ham butun kurs davomida ham o‘qitishning natijalarini rejali tarzda kuzatib borish. Kurs oxirida test topshiriqlari yoki yozma ish variantlari yordamida tinglovchilarning bilimlari baholanadi. “Samarqand viloyati geografiyasi” fanini o‘qitish jarayonida kompyuter texnologiyasidan, “Pover point” dasturidan foydalaniladi. Ayrim mavzular bo‘yicha talabalar bilimini baholash test asosida va kompyuter yordamida bajariladi. “Internet” tarmog‘idagi rasmiy iqtisodiy

ko'rsatkichlaridan foydalaniladi, tarqatma materiallar tayyorlanadi, test tizimi hamda tayanch so'z va iboralar asosida oraliq va yakuniy nazoratlar o'tkaziladi.

Fan bo'yicha soatlar taqsimoti

№	Fan mavzulari	Talabanning o'quv yuklamasi, soat			Mustaqil ta'lim
		Hammasi			
			Jami	Ma'ruza	
1	Samarqand viloyati geografiyasi kursining o'rganish ob'ekti, maqsad va vazifalari	8		2	2
2	Samarqand viloyati tabiatining asosiy xususiyatlari	10		2	2
3	Samarqand viloyati ijtimoiy-iqtisodiy geografiyasi	8		2	2
4	Xo'jaligining umumiy ta'rifi	12		2	2
5	Sanoati	12		2	2
6	Qishloq xo'jaligi			2	2
7	Transporti va tashqi iqtisodiy aloqalari			2	4
8	Viloyatning tuman va shaharlari geografiyasi			2	4
	Jami		56	16	20

Nazariy mashg'ulotlar mazmuni

Kirish. Kursning maqsad va vazifalari. "Samarqand viloyati geografiyasi kursi talabalarda mazkur fanning nazariy asoslariga doir bilimlarni shakllantirishga, fanning tadqiqot ob'ekti va predmeti, vazifalari haqida tasavvurlarni hosil qilishga xizmat qiladi. Ushbu kursda Samarqand viloyati geografiyasining tuzilishi, uning zamonaviy fanlar tizimida tutgan o'rni va asosiy tadqiqot yo'nalishlari o'rganiladi.

Dunyo kartasida shunday joylar va shaharlar borki, ularning nomi butun er yuzida ma'lum va mashhurdir. Dunyoning ana shunday joylaridan biri Samarqand viloyatining betakror hududidir. Bu viloyatda sayqali ro'i zamin, ko'hna va hamisha navqiron bo'lgan Samarqand shahri joylashgan. Samarqand viloyati Zarafshon vodiysida, Zarafshon daryosining o'rta qismida joylashgan bo'lib, u vodiy qishloq xo'jaligi ekinlarini sug'orishda va aholi joylashuvida hamda qadim zamonlarda aholi punktlarini paydo bo'lishida asosiy rol o'ynagan. Geografik mutaxassis tayyorlashda viloyat geografiyasini o'rganish muhim o'rin egallaydi.

Adabiyotlar:A1;A2;A3;A4;A5:Q1;Q2;Q3;Q4; internet saytlari

Samarqand viloyati geografiyasi kursining o'rganish ob'ekti, maqsad va vazifalari

Samarqand viloyati geografiyasining fanlar tizimida tutgan o'rni. Uning boshqa fanlar bilan aloqalari. Samarqand viloyati geografiyasining ichki tuzilishi va bu boradagi qarashlar. Tadqiqot ob'ekti va predmeti. Maxsus kursning o'rganish ob'ekti Samarqand viloyati, uning tumanlari, shaharlari va qishloqlari hisoblanadi. Binobarin, bu o'quv qo'llanmada birinchi navbatda viloyat geografiyasi batafsil o'rganilgandan keyin, tumanlar batafsil tadqiq qilingan. Samarqand viloyati geografiyasining o'rganish ob'ekti viloyat va uning tarkibiy qismlarining

geografik o'rni, tabiiy sharoiti, aholisi, shaharlar geografiyasi, qishloqlar geografiyasi, sanoati, qishloq xo'jaligi, transporti, tashqi iqtisodiy aloqalarini o'rganish.

Samarqand viloyat geografiyasi kursining vazifalari quyidagilar: geografik o'rni, tabiiy sharoiti, iqlimi, tuproqlari, o'simlik va hayvonot dunyosi, aholi soni dinamikasi, aholining tabiiy va mexanik harakati, yosh-jinsiy, milliy tarkibi, urbanizatsiya jarayoni va shaharlari geografiyasi, qishloq aholisi va qishloqlar geografiyasi, sanoati, qishloq xo'jaligi, transporti, tashqi iqtisodiy aloqalari masalalari va boshqalarni tahlil qilish.

Adabiyotlar:A1;A2;A3;A4;A5:Q1;Q2;Q3;Q4; internet saytlari

Samarqand viloyati tabiatining asosiy xususiyatlari

Geografik o'rni va chegaralari, geologik tuzilishi va reliefi, viloyat hududining er yuzasi qaysi davr cho'kindi jinslaridan tarkibi, iqlimi, viloyatda iqlimning o'zgarib borishi, gidrografiyasida Zarafshon daryosining roli, Zarafshon daryosining vujudga kelishi, viloyatda joylashgan boshqa suv manbalari va er osti suvlari. Tuproqlari, o'simlik va hayvonot dunyosi, juda katta hududida bo'z tuproqlar tarkibi va boshqalarni o'rganish.

Adabiyotlar:A1;A2;A3;A4;A5:Q1;Q2;Q3;Q4; internet saytlari

Samarqand viloyati ijtimoiy-iqtisodiy geografiyasi

Iqtisodiy-geografik o'rni va ma'muriy bo'linishi, Samarqand viloyatining tashkil topishi, maydoni, ma'muriy bo'linishi, iqtisodiy geografik o'rni, aholi soni, O'zbekiston Respublikasining ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida aholini kompleks o'rganish. Urbanizatsiya jarayoni va shaharlar geografiyasi, Urbanizatsiya muammolar, Urbanizatsiya tushunchasi, SHahar va shaharchalarning rivojlanishi, shahar aholi punktlari, Qishloq aholisi va qishloqlar geografiyasi, Samarqand aglomeratsiyasi va Kattaqo'rg'on lokal guruhli tizimi, Samarqand aglomeratsiyasi doirasida yo'ldosh shaharchalarni o'rganish.

Adabiyotlar:A1;A2;A3;A4;A5:Q1;Q2;Q3;Q4; internet saytlari

Xo'jaligining umumiy ta'rifi

Viloyat hududida qadimda xo'jalikning rivojlanishi, xo'jalik rivojlanishida Buyuk Ipak yo'lining roli, Samarqand viloyati xo'jaligi agroindustrial yo'nalish, xo'jalikning rivojlanishi, sanoati, qishloq xo'jaligi, viloyatda qishloq xo'jaligi tarmoqlarining rivojlanishi, qishloq xo'jaligining viloyat yalpi hududiy maxsuloti tarkibidagi ulushi, dexqonchilikning rivojlanishi, chorvachilikning rivojlanishini o'rganish.

Adabiyotlar:A1;A2;A3;A4;A5:Q1;Q2;Q3;Q4; internet saytlari

Transporti va tashqi iqtisodiy aloqalari

Viloyat transport tarmoqlarining rivojlanishi, transport tarmoqlari tarkibi, transport tomonidan yuklarning tashilishi, tashqi iqtisodiy aloqalarning rivojlanishi, viloyat tashqi savdo aylanmasi.

Adabiyotlar:A1;A2;A3;A4;A5:Q1;Q2;Q3;Q4; internet saytlari

Viloyatning tuman va shaharlari geografiyasi

Tuman va shaxarlarning geografik joylashuvi, tuman, shaxarlarning viloyat xalq xo'jaligidagi ulushi, aholi soni, aholining tabiiy va mexanik o'sishi, hududlarda faoliyat olib borayotgan korxonalar va tashkilotlarning iqtisodiy faoliyat turlari. Samarqand shahri, Kattaqo'rg'on shahri, Oqdarayo, Narpay, Paxtachi, Kattaqo'rg'on, Nurobod, Urgut, Tayloq, Jomboy, Bulung'ur, Ishtixon, Payariq, Qo'shrabot tumanlarini geografik o'rganish.

Adabiyotlar:A1;A2;A3;A4;A5:Q1;Q2;Q3;Q4; internet saytlari

Amaliy mashg'ulotlarni tashkil etish bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlarda talabalar fanning shakllanishi, o'rganish ob'ekti, aholi, ishlab chiqarish, ijtimoiy sohalarning hududiy joylashuv xususiyatlari, iqtisodiyot tarmoqlari, transport, sotsial va

siyosiy geografiya, tabiiy resurslarga baho berish va ulardan oqilona foydalanish kabi masalalarga doir turlicha statistik hisoblashlar, tahlillar, kartografik va bashoratlashga oid ishlarni o'rganadilar.

Adabiyotlar:A1;A2;A3;A4;A5:Q1;Q2;Q3;Q4; internet saytlari

Amaliy mashg'ulotlarning taxminiy tavsiya etiladigan mavzulari:

1. Kirish. Kursning maqsad va vazifalari.
2. Samarqand viloyati geografiyasining tuzilishi, uning zamonaviy fanlar tizimida tutgan o'rni va asosiy tadqiqot yo'nalishlari .
3. Samarqand viloyati geografiyasi kursining o'rganish ob'ekti, maqsad va vazifalari.
4. Samarqand viloyati tabiatining asosiy xususiyatlari - geografik o'rni va chegaralari, geologik tuzilishi va reliefi, iqlimi, gidrografiyasi.
5. Tuproqlari, o'simlik va hayvonot dunyosi.
6. Samarqand viloyati ijtimoiy-iqtisodiy geografiyasi.
7. Xo'jaligining umumiy ta'rifi. Sanoati.
8. Qishloq xo'jaligi.
9. Transporti va tashqi iqtisodiy aloqalari.
10. Viloyatning tuman va shaharlari geografiyasi.

Izoh: Fan uchun ishchi dastur tuzish jarayonida mazkur mavzular ro'yxatidan amaliy mashg'ulotlar uchun ajratilgan soat hajmiga mos holda mavzular tanlab olinadi.

Mustaqil ishni tashkil etishning shakli va mazmuni

Talabalar mustaqil ishni tayyorlashda muayyan fanning xususiyatlarini hisobga olgan holda quyidagi shakllardan foydalanish tavsiya etiladi:

- amaliy mashg'ulotlarga tayyorgarlik.
- darslik va o'quv qo'llanmalar bo'yicha fan boblari va mavzularini o'rganish;
- tarqatma materiallar bo'yicha ma'ruzalar qismini o'zlashtirish;
- maxsus adabiyotlar bo'yicha fanlar bo'limlari yoki mavzulari ustida ishlash;
- talabaning o'quv-ilmiiy-tadqiqot ishlarini bajarish bilan bog'liq bo'lgan fanlar bo'limlari va mavzularini o'rganish;
- faol va muammoli o'qitish uslubidan foydalaniladigan o'quv mashg'ulotlarida ishtirok etish.

Mustaqil ishlar uchun quyidagi mavzularni chuqur o'rganish tavsiya etiladi:

Amaliy mashg'ulotlarning taxminiy tavsiya etiladigan mavzulari:

1. Kirish. Kursning maqsad va vazifalari.
2. Samarqand viloyati geografiyasining tuzilishi, uning zamonaviy fanlar tizimida tutgan o'rni va asosiy tadqiqot yo'nalishlari .
3. Samarqand viloyati geografiyasi kursining o'rganish ob'ekti, maqsad va vazifalari.
4. Samarqand viloyati tabiatining asosiy xususiyatlari - geografik o'rni va chegaralari, geologik tuzilishi va reliefi, iqlimi, gidrografiyasi.
5. Tuproqlari, o'simlik va hayvonot dunyosi.
6. Samarqand viloyati ijtimoiy-iqtisodiy geografiyasi.
7. Xo'jaligining umumiy ta'rifi. Sanoati.
8. Qishloq xo'jaligi.
9. Transporti va tashqi iqtisodiy aloqalari.
10. Viloyatning tuman va shaharlari geografiyasi.

Izoh: Fan ishchi dasturini shakllantirish jarayonida mazkur mashg'ulot uchun ishchi o'quv rejada ko'rsatilgan soatlar hajmiga mos mavzular ro'yxati shakllantiriladi.

“Samarqand viloyati geografiyasi” fanidan talabalar bilimini reyting tizimi asosida baholash mezon

“Samarqand viloyati geografiyasi” fanidan talabalar bilimini reyting tizimi asosida baholash mezon. “Samarqand viloyati geografiyasi” fani bo‘yicha reyting jadvallari, nazorat turi, shakli, soni hamda har bir nazoratga ajratilgan maksimal ball, shuningdek joriy va oraliq nazoratlarining saralash ballari haqidagi ma’lumotlar fan bo‘yicha birinchi mashg‘ulotda talabalarga e’lon qilinadi. Fan bo‘yicha talabalarning bilim saviyasi va o‘zlashtirish darajasining Davlat ta’lim standartlariga muvofiqligini ta’minlash uchun quyidagi nazorat turlari o‘tkaziladi:

joriy nazorat (JN) – talabaning fan mavzulari bo‘yicha bilim va amaliy ko‘nikma darajasini aniqlash va baholash usuli. Joriy nazorat fanning xususiyatidan kelib chiqqan holda amaliy mashg‘ulotlarda og‘zaki so‘rov, test o‘tkazish, suhbat, nazorat ishi, kollektiv, uy vazifalarini tekshirish va shu kabi boshqa shakllarda o‘tkazilishi mumkin; oraliq nazorat (ON) – semestr davomida o‘quv dasturining tegishli (fanlarning bir necha mavzularini o‘z ichiga olgan) bo‘limi tugallangandan keyin talabaning nazariy bilim va amaliy ko‘nikma darajasini aniqlash va baholash usuli. Oraliq nazorat bir semestrda ikki marta o‘tkaziladi va shakli (yozma, og‘zaki, test va hokazo) o‘quv faniga ajratilgan umumiy soatlar hajmidan kelib chiqqan holda belgilanadi; yakuniy nazorat (YAN) – semestr yakunida muayyan fan bo‘yicha nazariy bilim va amaliy ko‘nikmalarni talabalar tomonidan o‘zlashtirish darajasini baholash usuli. Yakuniy nazorat asosan tayanch tushuncha va iboralarga asoslangan “Yozma ish” shaklida o‘tkaziladi. ON o‘tkazish jarayoni kafedra mudiri tomonidan tuzilgan komissiya ishtirokida muntazam ravishda o‘rganib boriladi va uni o‘tkazish tartiblari buzilgan hollarda, ON natijalari bekor qilinishi mumkin. Bunday hollarda ON qayta o‘tkaziladi. Oliy ta’lim muassasasi rahbarining buyrug‘i bilan ichki nazorat va monitoring bo‘limi rahbarligida tuzilgan komissiya ishtirokida YAN ni o‘tkazish jarayoni muntazam ravishda o‘rganib boriladi va uni o‘tkazish tartiblari buzilgan hollarda, YAN natijalari bekor qilinishi mumkin. Bunday hollarda YAN qayta o‘tkaziladi. Talabaning bilim saviyasi, ko‘nikma va malakalarini nazorat qilishning reyting tizimi asosida talabaning fan bo‘yicha o‘zlashtirish darajasi ballar orqali ifodalanadi. «Samarqand viloyati geografiyasi» fani bo‘yicha talabalarning semestr davomidagi o‘zlashtirish ko‘rsatkichi 5 baxo tizimda baholanadi.

Ball	Baxo	Talabalarning bilim darajasi
5	A’lo	Xulosa va qaror qabul qilish. Ijodiy fikrlay olish. Mustaqil mushohada yurita olish. Olgan bilimlarini amalda qo‘llay olish. Mohiyatini tushuntirish. Bilish, aytib berish. Tasavvurga ega bo‘lish.
4	YAxshi	Mustaqil mushohada qilish. Olgan bilimlarini amalda qo‘llay olish. Mohiyatini tushuntirish. Bilish, aytib berish. Tasavvurga ega bo‘lish.
3	Qoniqarli	Mohiyatini tushuntirish. Bilish, aytib berish Tasavvurga ega bo‘lish.
2	Qoniqarsiz	Aniq tasavvurga ega bo‘lmaslik. Bilmaslik.

Dasturning informatsion-uslubiy ta’minoti

Talabalarning mutaxassislikka kirish fanini o‘zlashtirishlari uchun adabiyotlar ro‘yxatida keltirilgan manbalardan, elektron darsliklar, xorijiy adabiyotlar, monografiya, dissertatsiyalar, uslubiy qo‘llanmalar, ilmiy-amaliy anjumanlarlar materiallari, tarqatma materiallar, statistik to‘plamlardan foydalanish tavsiya etiladi. Dars jarayonida o‘qitishning ilg‘or

va zamonaviy usullaridan foydalanish, yangi informatsion pedagogik texnologiyalarni tadbiq qilish muhim ahamiyatga ega.

Foydalaniladigan adabiyotlar ro'yxati

Asosiy adabiyotlar:

1. Soliev A. Iqtisodiy geografiya: nazariya, metodlar va amaliyot. – T.: Kamalak, 2013.
2. Ekonomicheskaya i sotsialnaya geografiya. Osnov nauki. – M.: Vldos, 2003.
3. Soliev A.S., Kadirov M.A. Geografiya naseleniya i naselennyyx punktov Samarqandskoy oblasti. -Samarqand 1998. – 162 s.
4. Soliev A., Nazarov M. O'zbekiston qishloqlari.- T.: Fan va texnologiya. 2009. 209 s.
5. Kadirov M.A. Samarqand oblasti geografiyasi. T.: "LESSON PRESS, 2019. – 204 b.

Qo'shimcha adabiyotlar:

1. Soliev A.S., Mahamadaliev R. Iqtisodiy va ijtimoiy geografiya asoslari. – T., 2005 .
2. Hasanov I., G'ulomov P.N., Qayumov A. O'zbekiston tabiiy geografiyasi (2-qism). O'quv qo'llanma. - T.:Universitet, 2010.
3. Kadirov M.A. Samarqand viloyati aholi geografiyasi. -Samarqand 2017. – 142 b.
4. Soliev A., Nazarov M. O'zbekiston qishloqlari.- T.: Fan va texnologiya. 2009. 209 s.

Internet saytlar:

1. <http://www.wikipedia.org>
2. <http://www.cisstat.org>
3. <http://www.stat.uz>
4. <http://www.demoscop.ru>
5. <http://www.U.S. and world population clock>
6. <http://www.ziyo.net.uz>
7. <http://www.Files.school-collection.edu.ru.2014>
8. <http://www.info tablet.ru>

